

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФЕДЕЛЕСІ ЕМІЛЬ МИХАЙЛОВИЧ

УДК 346.61:338.244.4(477)

**ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

спеціальність 12.00.04 – господарське право;
господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі господарського права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент,
Поєдинок Валерія Вікторівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри господарського права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
член-кореспондент Національної академії
правових наук України
Подцерковний Олег Петрович,
Національний університет «Одеська юридична
академія»,
завідувач кафедри господарського права і процесу,
(м. Одеса);

кандидат юридичних наук
Герасименко Наталія Олександрівна,
Інститут економіко-правових досліджень НАН
України,
старший науковий співробітник відділу проблем
господарсько-правового забезпечення економічної
безпеки держави, (м. Київ).

Захист відбудеться «15» березня 2018р. о 12:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.06 в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 202.

Із дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, чит. зала № 12).

Автореферат розіслано «07» лютого 2018 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І. А. Діковська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження визначається глобальними змінами у сфері міжнародної торгівлі та інтенсивною інтеграцією України у світовий економічний простір. За таких обставин тарифне регулювання як форма державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) трансформується, змінюючи вектори свого розвитку та функціональне призначення.

Тарифне регулювання виступає основою державного регулювання ЗЕД у будь-якій країні. Вплив його на поведінку суб'єктів ЗЕД має економічний характер, що обумовлює постійність і дієвість такого впливу. Правовий механізм тарифного регулювання повинен забезпечувати оптимальне співвідношення приватних інтересів суб'єктів ЗЕД та публічних інтересів (зокрема, щодо забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, захисту національного товаровиробника) з одночасним дотриманням міжнародних зобов'язань України. Це свідчить про те, що проблематика тарифного регулювання становить неабиякий інтерес для науки господарського права.

Генеральною угодою з тарифів і торгівлі (ГАТТ) тарифне регулювання розглядається як основний, а в перспективі – єдиний механізм регламентування зовнішньоторговельних операцій країн-учасниць. Зокрема, у ст. XI ГАТТ встановлено, що «жодна з договірних сторін не повинна встановлювати або зберігати на ввезення будь-якого товару з території іншої договірної сторони або ввезення чи продаж для експорту будь-якого товару, призначеного для ввезення на територію іншої договірної сторони, жодних заборон або обмежень, чи то у формі квот, імпорتنих або експортних ліцензій, чи то інших заходів, окрім мит, податків чи інших зборів». Тарифні засоби слугують цілям економічної ефективності, стимулюючи конкуренцію та впровадження інновацій у виробництво товарів, відтак їх застосування є пріоритетним відносно нетарифних методів, які завжди становлять бар'єри для міжнародної торгівлі.

Попри це, тарифне регулювання ЗЕД дотепер не виступало предметом комплексного господарсько-правового дослідження (на відміну від нетарифного регулювання, якому присвячене дисертаційне дослідження В.В. Чайковської). Окремі аспекти тарифного регулювання лише дотично розглядалися в контексті більш широких досліджень державного регулювання ЗЕД. Переважна більшість праць, присвячених питанням тарифного регулювання, належить до царини економічної науки, а в правовій науці спостерігається абсолютизація адміністративно-правової складової в такому регулюванні. Разом з тим, саме в господарсько-правовому дослідженні може бути розкритий потенціал тарифних засобів як економічних регуляторів поведінки суб'єктів ЗЕД як діяльності в сфері господарювання.

На сьогоднішній день пріоритетом України є поглиблена економічна інтеграція в торговельний простір Європейського Союзу, важливим кроком якої стала підписана між Україною та ЄС Угода про повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, покликана активізувати процес тарифної лібералізації між сторонами Угоди. Це зумовлює необхідність адаптації відповідного національного законодавства до законодавства ЄС, зокрема, і в сфері тарифного регулювання.

Викладене вище означає, що існує нагальна необхідність у спеціальному господарсько-правовому дослідженні тарифного регулювання ЗЕД, що надасть змогу ефективно застосовувати останнє з метою виконання ним свого призначення та функцій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри господарського права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка в рамках державних бюджетних науково-дослідних тем: «Доктрина права у правовій системі України: теоретичні і практичні аспекти» (номер теми 11 БФ042-01; номер державної реєстрації 0111U008337) та «Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (номер теми 16 БФ042-01; номер державної реєстрації 0116U002637).

Метою дослідження є обґрунтування основних теоретичних та практичних положень щодо тарифного регулювання ЗЕД та розробка конкретних рекомендацій з удосконалення законодавства України, присвяченого тарифному регулюванню ЗЕД.

Для реалізації вказаної мети було поставлено такі *завдання*:

- 1) визначити поняття, значення, зміст та форми державного регулювання ЗЕД в сучасних умовах;
- 2) обґрунтувати визначення поняття, систему та принципи тарифного регулювання ЗЕД;
- 3) дослідити міжнародно-правову та національну основу тарифного регулювання ЗЕД;
- 4) визначити поняття та види мита як елементу системи тарифного регулювання ЗЕД;
- 5) встановити зміст та значення митного тарифу у системі тарифного регулювання ЗЕД;
- 6) дослідити поняття, зміст та методи визначення митної вартості товарів;
- 7) дослідити порядок визначення країни походження товару як елементу тарифного регулювання ЗЕД;
- 8) встановити зміст і значення принципу (режиму) найбільшого сприяння у тарифному регулюванні ЗЕД;
- 9) визначити особливості застосування тарифних методів з метою захисту національного товаровиробника;

10) дослідити найбільш значущі міжнародні угоди України з питань тарифного регулювання ЗЕД та внести пропозиції щодо імплементації їх положень у національне законодавство.

Предметом дослідження є господарсько-правові відносини у сфері тарифного регулювання ЗЕД.

Об'єктом дослідження є господарсько-правові аспекти застосування методів тарифного регулювання ЗЕД.

Методологічна основа дослідження відповідно до його мети, завдань, об'єкта та предмета складається з комплексу загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Так, метод аналізу та діалектичний метод було використано у підрозділі 1.1 роботи з метою розкриття сутності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а у підрозділі 1.2 роботи – для поділу митно-тарифного регулювання на дві рівнозначні та взаємопов'язані структурні частини та доведення факту приналежності тарифного регулювання до сфери господарського права.

У підрозділі 1.3 для дослідження національного та міжнародного рівнів відповідного правового регулювання, а також у підрозділі 3.3 для встановлення обсягу необхідних змін до національного законодавства застосовано формально-юридичний метод та метод теоретико-правового прогнозування.

Історико-правовий метод використано у підрозділі 1.3 роботи під час дослідження розвитку правової основи співробітництва України та ЄС.

Метод системного аналізу та системно-структурний метод застосовано з метою виділення елементів системи тарифного регулювання ЗЕД у Розділі 2. Окрім цього, у підрозділах 2.1 та 2.2 для дослідження сутності мита та значення митного тарифу застосовано формально-юридичний та діалектичний методи, а у підрозділах 2.3 та 2.4 під час дослідження методів визначення митної вартості та країни походження товарів – порівняльно-правовий метод.

Науково-теоретичну основу дослідження складають роботи вітчизняних та зарубіжних учених, що займалися дослідженням державного регулювання ЗЕД, серед яких: представники науки господарського права О. М. Вінник, В. М. Гайворонський, О. П. Загнітко, Д. В. Задихайло, Г. Л. Знаменський, С. П. Коломацька, В. В. Лаптев, В. К. Мамутов, В. С. Мартем'янов, В. Ф. Опришко

цецук,

О. П. Гребельник, М. О.

маченко,

С. С. Терещенко та В. В. Ченцов; вчені-економісти І. К. Бондар, В. І. Глухова, Л. С. Головка, Л. І. Дідківська, О. В. Іваницька, О. Ф. Івашина, Н. В. Кузнєцова, А. А. Мазаракі, К. І. Новікова, А. П. Рум'янцев, О. А. Савчук, С. М. Чистов.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній правовій науці комплексним дослідженням господарсько-правових аспектів тарифного регулювання ЗЕД в Україні, на основі якого обґрунтовано власні підходи до розуміння поняття та змісту тарифного регулювання ЗЕД та розроблено пропозиції щодо вдосконалення законодавства України в сфері тарифного регулювання ЗЕД. Новизна роботи конкретизується в науково-теоретичних положеннях, висновках та пропозиціях, найважливішими з яких є такі:

Вперше:

у митно-тарифному регулюванні ЗЕД виділено дві рівнозначні та взаємопов'язані частини: *тарифне регулювання* як вияв економічного методу регулювання, що безпосередньо впливає на господарські відносини, та митне регулювання як вияв адміністративного методу, що впливає на адміністративні відносини;

обґрунтовано поділ засобів тарифного регулювання ЗЕД (тарифних засобів) на загальні, особливі та спеціальні, де:

загальними тарифними засобами є різновиди звичайного мита, сума якого визначається виходячи зі ставки встановленого державою митного тарифу в залежності від митної вартості товару та країни його походження;

особливими тарифними засобами є особливі види мита (засоби захисту торгівлі), що застосовуються з метою захисту національного товаровиробника;

спеціальними тарифними засобами є ті, що застосовуються як виняток із загального правила в спеціально визначених законом або міжнародним договором випадках – вивізне мито, тарифні пільги, тарифні квоти, спеціальні митні режими;

обґрунтовано висновок про те, що *мито* як елемент системи тарифного регулювання ЗЕД не належить ні до податків, ні до митних зборів, а є самостійним митним платежем, що характеризується сукупністю притаманних лише йому ознак, а саме: сплата виключно суб'єктом ЗЕД; сплата лише за умови переміщення товарів через митний кордон; залежність від митної вартості товару, країни його походження та виду ставки мита;

обґрунтовано місце *митного тарифу* у системі тарифного регулювання ЗЕД як структуроутворюючого елементу, що поєднує решту елементів тарифного регулювання (мито, митна вартість, країна походження товару) у стійку внутрішньо узгоджену систему;

обґрунтовано належність *особливих видів мита* до засобів тарифного регулювання ЗЕД з огляду такі їх риси: носять характер митного платежу, не є видом штрафу або плати за послуги; мають ставку, яка виражена у відсотках або у грошових одиницях; їхній регулятивний вплив реалізується через механізм ціноутворення; виконують захисну функцію, що властива і звичайному миту;

доведено, що особливі види мита як тарифні засоби належать до засобів захисту торгівлі, що застосовуються виключно з метою захисту

національного товаровиробника та національних економічних інтересів України, і не є адміністративно-господарськими санкціями.

Удосконалено:

визначення поняття *тарифного регулювання ЗЕД* як виду державного регулювання ЗЕД, що являє собою стійку систему взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів, носить економічний характер та забезпечує дотримання економічних інтересів України та вітчизняних суб'єктів господарювання з урахуванням міжнародних зобов'язань України за допомогою застосування загальних, особливих та спеціальних тарифних засобів, в частині вказівки на системність тарифного регулювання, економічний характер впливу та коло засобів такого регулювання;

визначення системи тарифного регулювання ЗЕД як такої, що складається з чотирьох елементів (мита, митний тариф, митна вартість товару та країна походження товару), в частині обґрунтування недоцільності виокремлення структурних частин цих елементів (як-от кодування товару, тарифна пільга, тарифна квота) у самостійні елементи системи;

визначення поняття *митних платежів* як мита та митних зборів, а також податків, що відповідно до Податкового кодексу України або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, в частині відмежування мита від податків;

розуміння поняття митної вартості товару, в частині встановлення співвідношення митної та фактурної вартості як цілого та частини;

аргументацію запровадження правила істотної трансформації товарів як основного правила визначення країни походження товарів, шляхом визначення недоліків трьох інших правил визначення країни походження (правила адвалорного відсотка, технічного тесту та правила зміни у тарифній класифікації);

розуміння значення поняття «аналогічних товарів» в правовій конструкції принципу (режиму) найбільшого сприяння, в частині визначення можливостей використання цього поняття для встановлення прихованих тарифних бар'єрів.

Дістало подальшого розвитку:

уточнення змісту принципу еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу та субсидування при імпорті та експорті товарів, шляхом тлумачення даного принципу через обов'язок України як держави забезпечувати дієвість справедливих та прозорих торговельних правил здійснення суб'єктами господарювання ЗЕД, зокрема, щодо рівноцінного обміну товарами та вигідного економічного співробітництва, та попереджувати про застосування до усіх суб'єктів господарювання, незалежно від країни резиденства та форми власності, засобів захисту торгівлі (обкладення імпортованих або експортованих товарів антидемпінговим або компенсаційним митом) відповідно до чинного

законодавства, з метою захисту національних економічних інтересів та національних товаровиробників;

уточнення змісту принципу (режиму) найбільшого сприяння в тарифному регулюванні ЗЕД шляхом обґрунтування системи його ознак: 1) є відсилочним стандартом міжнародних торговельних відносин без статусу самостійного матеріально-правового режиму; 2) зобов'язує країни-члени СОТ поширювати найбільш сприятливий тарифний режим, що надається товару будь-якого члена, на імпорт або експорт «подібних товарів» решти членів; 3) автоматично та беззаперечно діє в рамках СОТ; 4) є загальним правилом тарифного регулювання, винятки з якого допускаються у визначеному угодами СОТ обмеженому колі випадків; 5) є правовим вираженням економічної теорії порівняльних переваг.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дослідженні теоретичні положення щодо поняття, принципів, системи, змісту та засобів тарифного регулювання, а також практичні пропозиції щодо внесення змін у законодавство можуть бути використані: (1) у законотворчій діяльності для вдосконалення норм національного законодавства щодо тарифного регулювання ЗЕД; (2) при підготовці монографій, наукових публікацій, підручників, навчальних посібників; (3) при викладанні навчальних дисциплін «Господарське право» та «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності»; (4) у правозастосовній практиці.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою роботою, в якій комплексно досліджено господарсько-правові аспекти тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Сформульовані теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації одержані автором особисто в результаті вивчення та аналізу вітчизняних і зарубіжних нормативних джерел, міжнародно-правових актів, монографічної та періодичної літератури, матеріалів практики.

Апробація результатів дисертації. Дисертацію виконано та обговорено на кафедрі господарського права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні результати дослідження доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання державотворення в Україні» (Київ, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Законність і правопорядок у сучасному суспільстві» (Київ, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин» (Одеса, 2017); *Medzinárodná vedecko-praktická konferencia «Inovácia právne veda v procese európskej integrácie»* (Sládkovičova, Slovenská republika, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Закарпатські правові читання» (Ужгород, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 2017).

Публікації. Основні висновки і теоретичні положення дослідження знайшли відображення у 12 публікаціях (6 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, та 6 тезах виступів на науково-практичних конференціях).

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації обумовлена предметом, метою та завданнями дослідження. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, які охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, з них список використаних джерел із 197 найменувань займає 20 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, зазначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету та основні завдання роботи, встановлено об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано положення наукової новизни, представлено практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів дослідження.

Розділ 1 «Тарифне регулювання як вид державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито зміст державного регулювання ЗЕД в сучасних умовах, визначено поняття, принципи, систему та засоби тарифного регулювання ЗЕД. Окрему увагу приділено характеристиці міжнародних актів та актів національного законодавства, що регулюють дану сферу.

У *підрозділі 1.1 «Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах»* на основі критичного аналізу наявних в науковій літературі підходів до визначення поняття державного регулювання та розуміння його змісту в сфері ЗЕД запропоновано власне визначення державного регулювання ЗЕД, яке підкреслює необхідність забезпечення принципу рівності у процесі здійснення ЗЕД усіма суб'єктами господарювання, захисту національного товаровиробника та економічних інтересів України з урахуванням міжнародно-правових зобов'язань України.

Посилення ролі та значення державного регулювання ЗЕД обумовлено світовими глобалізаційними процесами та євроінтеграційною економічною політикою України. Державний вплив на ЗЕД здійснюється шляхом застосування економічних та адміністративних методів регулювання. До економічних методів державного регулювання ЗЕД належить, зокрема, тарифне регулювання, яке здійснюється шляхом застосування комплексу засобів (інструментів) тарифного регулювання (тарифних засобів). Запропоновано поділяти тарифні засоби на загальні, особливі та спеціальні. *Загальними тарифними засобами* є різновиди звичайного мита, сума якого визначається виходячи зі ставки встановленого державою митного тарифу, в залежності від митної вартості товару та країни його походження. *Особливими тарифними засобами* є особливі види мита (засоби захисту торгівлі), що застосовуються з метою захисту національного товаровиробника. Характерною рисою таких засобів є певна екстраординарність підстав їх застосування – заподіяння або загроза заподіяння шкоди національному товаровиробнику, порушення нормального

перебігу міжнародної торгівлі. *Спеціальними тарифними засобами* є ті, що застосовуються як виняток із загального правила в спеціально визначених законом або міжнародним договором випадках – вивізні мито, тарифні квоти, митні пільги, спеціальні митні режими.

У підрозділі 1.2 «Поняття та система тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» встановлено співвідношення митно-тарифного, митного та тарифного регулювання. Обґрунтовано, що митно-тарифне регулювання є збірним поняттям, що охоплює митне регулювання та тарифне регулювання. При цьому митне регулювання відображає адміністративну складову митно-тарифного регулювання та є сукупністю заходів процедурного характеру, що вживаються митними органами щодо оформлення та контролю переміщення товарів через митний кордон України в процесі здійснення ЗЕД. Натомість, тарифне регулювання відображає господарсько-правову складову і є сукупністю передусім матеріально-правових елементів, які виступають економічними регуляторами поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як діяльності у сфері господарювання.

Обґрунтовано, що тарифне регулювання є видом державного регулювання ЗЕД, що структурно становить стійку систему, яка складається з чотирьох елементів: мито, митний тариф, митна вартість товару та країна походження товару. Зазначені елементи системи тарифного регулювання необхідно відрізнити від структурних частин окремих елементів, як-от: кодування товару, тарифні преференції тощо.

Визначено, що тарифне регулювання здійснюється на принципах (засадах): законності, системності, рівності усіх суб'єктів ЗЕД, виключної компетенції суб'єктів державної влади та економічної доцільності.

У підрозділі 1.3 «Міжнародно-правові та національні нормативно-правові акти в сфері тарифного регулювання» досліджено міжнародно-правову та національно-правову основу тарифного регулювання ЗЕД.

З-поміж міжнародно-правових джерел першочергову увагу приділено Поглибленій та всеосяжній угоді про вільну торгівлю між Україною та ЄС (Deep and Comprehensive Free Trade Area – DCFTA), положення якої вміщені в Розділі IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що спрямована, зокрема, на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів. Найбільш значущими для дослідження визначено глави «Національний режим та доступ товарів на ринки» (статті 25-33) та «Митні питання та сприяння торгівлі» (статті 75-84).

Важливою широкомасштабною угодою є також Угода про вільну торгівлю з Канадою, яка перебуває у системному зв'язку з DCFTA. З огляду на те, що Канада, у свою чергу, має Угоду про вільну торгівлю з ЄС, українські виробники можуть отримувати переваги від кумуляції правил походження товарів (наприклад, якщо для виробництва товару в Україні використовується сировина з ЄС, такий товар все одно вважатиметься українським і може експортуватися без мита як до ЄС, так і до Канади).

Національним рівень тарифного регулювання ЗЕД представлений Господарським кодексом України, Митним кодексом України, законами «Про зовнішньоекономічну діяльність» та «Про Митний тариф України». Окрема увага приділена значенню принципів державного регулювання ЗЕД для застосування тарифних засобів, встановлено співвідношення принципів, встановлених національним законодавством, з відповідними міжнародно-правовими принципами.

Розділ 2 «Елементи системи тарифного регулювання» складається з чотирьох підрозділів, де встановлено зміст та особливості елементів системи тарифного регулювання, до яких віднесено мито, митний тариф, митну вартість товару та країну походження товару.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та види мита як елементу системи тарифного регулювання»* досліджено зміст поняття мита та його співвідношення із суміжними поняттями «податок» та «митний збір». Обґрунтовано, що мито не слід відносити до податків з огляду на такі ознаки, як залежність сплати від факту здійснення зовнішньоекономічної операції (експортної або імпоротної), нерегулярність такої сплати та сплата виключно суб'єктом господарювання у сфері ЗЕД. Відмінність мита від митних зборів обумовлена різним цільовим призначенням, а саме: мито є платою за переміщення товару через митний кордон України, а митний збір – оплатою послуг митних органів за здійснення ними митних формальностей.

Доведено, що мито є самостійним як явище та елемент тарифного регулювання і становить окрему групу митних платежів. З огляду на це запропоновано внести до законодавства зміни щодо визначення понять «митні платежі» (п. 14.1.113. Податкового кодексу України) та «мито» (ч.1 ст. 271 Митного кодексу України). Відмежування мита від податків та митних зборів сприятиме більш повному розкриттю інших функцій мита як економічного регулятора, окрім фіскальної функції. На основі порівняння законодавчої і доктринальних класифікацій мита зроблено висновок про достатність законодавчої класифікації.

Окрему увагу приділено визначенню місця особливих видів мита у системі державного регулювання ЗЕД. Доведено, що поняття «особливі види мита», що вживається в законодавстві України, за змістом є аналогом поняття «засоби захисту торгівлі», що вживається в угодах СОТ. Визначено чотири основні відмінності між загальними та особливими видами мита: об'єкт регулятивного впливу, мета регулятивного впливу, процедура встановлення ставок мит та механізм міжнародно-правового регулювання. Разом з тим, особливі види мита слід відносити до тарифних засобів з огляду на такі їх риси: є обов'язковим платежем, а не видом штрафу або плати за послуги; мають ставку, яка виражена у відсотках або у грошових одиницях; їхній регулятивний вплив реалізується через механізм ціноутворення; надходження від особливих видів мита зараховуються до державного бюджету.

У підрозділі 2.2 *«Митний тариф України як елемент системи тарифного регулювання»* досліджено зміст та значення митного тарифу в

системі тарифного регулювання. Доведено некоректність та недоцільність ототожнення понять «мити» та «митний тариф». Запропоновано викласти ст. 1 Закону України «Про Митний тариф України» у новій редакції: в частині 1 закріпити визначення поняття «митного тарифу», а в частині 2 визначити засади систематизації ставок мита та принцип відповідності їх розміру міжнародним зобов'язанням України.

Обґрунтовано, що митний тариф є структуроутворюючим елементом системи тарифного регулювання, застосування якого передбачає: визначення коду товару за УКТ ЗЕД та країни його походження, визначення конкретної ставки тарифу та застосування її до митної вартості товару, отримання результату такого застосування у формі мита як грошового виразу. Доведено, що визначення коду товару за УКТ ЗЕД відображає тісний зв'язок митного тарифу з іншими елементами системи тарифного регулювання, адже прямо впливає на встановлення правильної ставки мита та обґрунтоване нарахування і стягнення митних платежів.

На підставі аналізу судової практики розгляду спорів з оскарження рішень митних органів про визначення коду товару, відзначено, що поширеною є практика необґрунтованої зміни коду товару органами доходів і зборів з метою стягнення з суб'єктів господарювання більших сум мита до бюджету, що негативно впливає на фінансовий стан таких суб'єктів. У зв'язку з цим доцільним вбачається затвердити нову методику інтерпретації УКТ ЗЕД та оновити основні правила визначення коду товару зі зміною їх статусу з актів рекомендаційного характеру на акти обов'язкового характеру для усіх учасників відносин у сфері ЗЕД.

У підрозділі 2.3 «Митна вартість товару та методи її визначення» досліджено зміст поняття митної вартості товару, співвідношення митної вартості з фактурною вартістю та проаналізовано методи визначення митної вартості. Визначено, що митна вартість товарів є базисом для розрахунку платежів, що сплачуються за право подальшої реалізації товарів суб'єктами господарювання як господарської діяльності. Доведено, що митна вартість товарів складається з фактурної вартості товарів, тобто ціни товарів, визначеної у рахунку, та додаткових витрат, що можуть включатися до митної вартості.

Стаття VII ГАТТ дозволяє країнам-учасницям використовувати власні системи оцінки товарів для митних цілей у відповідності до визначених цією статтею принципів. У сучасному світі перевага надається позитивній оцінці митної вартості, відповідно до якої правильною є вартість товару, визначена продавцем та прийнята покупцем. Доведено, що система методів визначення митної вартості в Україні повністю відповідає Угоді про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів та торгівлі 1994 р.

Приділено увагу повноваженням митного органу щодо коригування митної вартості та судовій практиці розгляду спорів, що виникають через таке коригування. Хоч здебільшого зазначені спори вирішуються на користь суб'єктів ЗЕД, актуальною є проблема відсутності у суду об'єктивної можливості визначити дійсну вартість товарів, а тому суд обмежений

дослідженням дотримання сторонами процедур, передбачених чинним законодавством.

У підрозділі 2.4 «Країна походження товару та методи її визначення» обґрунтовано, що правила визначення походження товарів є важливим елементом системи тарифного регулювання через вплив такого елемента на розмір ставки тарифу, а відтак і на розмір мита. Правила визначення походження товарів залишаються незамінним засобом для забезпечення ефективності торгівлі в умовах посилення регіональної економічної інтеграції. Досліджено історію розвитку підходів до визначення країни походження товару до моменту прийняття Угоди СОТ про правила визначення походження. Незважаючи на значущість даної Угоди, станом на сьогодні країни-підписанти своїх зобов'язань не виконали, зокрема, щодо підготовки протягом перехідного періоду гармонізованих правил визначення походження.

У світовій практиці до найпоширеніших методів визначення походження товару належать: правило істотної трансформації (значного перетворення), правило адвалорного відсотка, метод виробничого тесту та правило зміни у тарифній класифікації. У Митному кодексу України закріплено усі методи, окрім правила істотної трансформації. Обґрунтовано, що відсутність правила істотної трансформації є недоліком національного законодавства, оскільки не підтримується світова тенденція до посилення гнучкості процедури визначення походження товарів, наближення її до потреб комерційної практики.

Розділ 3 «Міжнародно-правові аспекти тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» складається із трьох підрозділів, присвячених принципу (режиму) найбільшого сприяння в тарифному регулюванні ЗЕД, застосуванню особливих видів мита з метою захисту національних товаровиробників та правовим питанням адаптації національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу в сфері тарифного регулювання.

У підрозділі 3.1 «Принцип (режим) найбільшого сприяння в тарифному регулюванні зовнішньоекономічній діяльності» досліджено підходи до розуміння принципу (режиму) найбільшого сприяння (П(р)НС), значення П(р)НС для тарифного регулювання ЗЕД та винятки з застосування даного принципу.

Сутність П(р)НС полягає у забезпеченні однакового застосування найбільш вигідного тарифу до усіх товарів, незалежно від країни, що їх імпортує або експортує в межах СОТ. З'ясовано, що назва «принцип найбільшого сприяння» краще відповідає суті цього явища як від сильного стандарту, ніж «режим найбільшого сприяння». Проте враховуючи більшу поширеність останнього терміну у вітчизняній літературі, в дисертації використовується назва «принцип (режим) найбільшого сприяння».

З'ясовано сутність поняття «аналогічні товари» та значення цього поняття у концепції порушення П(р)НС «де-факто». Систематизовано особливості застосування П(р)НС: дотримання даного принципу при

адмініструванні кількісних обмежень та тарифних квот; застосування даного принципу в діяльності державних підприємств; співіснування регіональної інтеграції, узагальненої системи преференцій та П(р)НС; можливість незастосування П(р)НС до окремих держав-членів СОТ відповідно до статті XIII Угоди про СОТ. Крім того, до П(р)НС застосовуються загальні винятки ГАТТ щодо дій, необхідних для захисту суспільної моралі, життя і здоров'я тощо, та відмова члена СОТ від своїх зобов'язань за погодженням з Конференцією Міністрів.

З'ясовано, що П(р)НС є правовим засобом забезпечення економічної ефективності міжнародної торговельної системи, що виявляється в торгівлі товарами за найбільш привабливими цінами, зниженні витрат на підтримку системи багатосторонньої торгівлі за рахунок рівності усіх учасників світових торговельних відносин та зменшення витрат на процедури визначення країни походження товарів.

У підрозділі 3.2 «Особливі види мита (засоби захисту торгівлі) як засоби тарифного регулювання» з'ясовано, що глобалізація торгівлі ставить перед державою нові виклики в аспекті захисту національного товаровиробника та економічних інтересів в цілому.

Запропоновано поділяти засоби захисту торгівлі на дві групи: засоби захисту торгівлі загальної дії – спеціальні заходи (спеціальне мито та квотування) та засоби захисту торгівлі вибіркової дії (антидемпінгове та компенсаційне мито). Підставами для такого поділу є характер впливу на ЗЕД, суб'єктний склад ініціаторів розслідування та масштаб результатів застосування таких засобів.

Дисертантом систематизовано особливості кожного з особливих видів мита.

Спеціальне мито має такі особливості є: 1) ініціатива щодо його застосування може виходити як від національного товаровиробника, так і від державного органу; 2) підставами його застосування є зростаючий імпорт, шкода національному товаровиробнику та причинно-наслідковий зв'язок між ними; 3) може поєднуватися з іншими засобами захисту торгівлі (квотування); 4) його застосування обмежене граничним терміном; 5) застосування здійснюється з дотриманням принципу найбільшого сприяння.

Спільними особливостями *антидемпінгового та компенсаційного мита*, які водночас відмежовують їх від спеціального мита, є такі: 1) ініціатива щодо їх застосування може виходити виключно від національного товаровиробника; 2) підставами їх застосування є демпінг та субсидований імпорт відповідно, шкода, завдана національному товаровиробнику, та причинно-наслідковий зв'язок між ними; 3) не можуть поєднуватися з іншими засобами захисту торгівлі; 4) їх застосування не обмежене граничним терміном; 5) застосування є винятком з принципу найбільшого сприяння.

Піддано критиці підхід, згідно з яким здійснення демпінгового та субсидованого імпорту визнається недобросовісною конкуренцією при здійсненні ЗЕД (ст.31 «Про зовнішньоекономічну діяльність»), оскільки така

кваліфікація відсутня в угодах СОТ. Також автор не погоджується з віднесенням застосування антидемпінгових заходів до адміністративно-господарських санкцій (ст.239 Господарського кодексу України), оскільки демпінг як явище засуджується (ст. VI (1) ГАТТ), але не кваліфікується як правопорушення. Пріоритетом засобів захисту торгівлі є захисна функція по відношенню до національних товаровиробників та держави в цілому, але ні в якому разі не покарання суб'єктів господарювання.

У підрозділі 3.3 «Правові питання адаптації законодавства України в сфері тарифного регулювання до законодавства Європейського Союзу» встановлено відмінності між законодавством України з питань тарифного регулювання та положеннями Угод про зону вільної торгівлі з ЄС та Канадою, а також обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до національного законодавства з метою його адаптації.

Визначено, що зміни, яких повинно зазнати національне законодавство, стосуються 2-х груп питань: 1) загальні положення щодо порядку, строків та особливостей тарифної лібералізації та 2) застосування засобів захисту торгівлі. Положення щодо порядку, строків та особливостей тарифної лібералізації стосуються визначення поняття мита та порядку зменшення або скасування ввізного та вивізного мита. Положення щодо застосування засобів торгівлі стосуються трьох основних питань: загальних засад застосування таких засобів, спеціальних заходів щодо легкових автомобілів та антидемпінгових та компенсаційних заходів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексне теоретико-прикладне дослідження особливостей та проблем тарифного регулювання ЗЕД в Україні, що дало змоги дійти науково-обґрунтованих висновків, основними серед яких є такі:

1. Державне регулювання ЗЕД – це здійснення державою в особі її компетентних органів комплексу економіко-правових заходів тарифного та нетарифного характеру, спрямованих на забезпечення рівних умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності усіма суб'єктами господарювання незалежно від їх форми власності та державної належності, забезпечення захисту національного товаровиробника та економічних інтересів України з урахуванням міжнародно-правових зобов'язань України;

2. Державне регулювання ЗЕД здійснюється за допомогою нетарифного та митно-тарифного регулювання, яке, в свою чергу, поділяється на митне та тарифне регулювання. Тарифне регулювання є виразом економічного методу регулювання в сфері ЗЕД та нерозривно пов'язане з митним регулюванням ЗЕД;

3. Тарифне регулювання здійснюється за допомогою загальних, особливих та спеціальних тарифних засобів.

Загальними тарифними засобами є різновиди звичайного мита, сума якого визначається виходячи зі ставки встановленого державою митного тарифу в залежності від митної вартості товару та країни його походження.

Особливими тарифними засобами є особливі види мита (засоби захисту торгівлі), що застосовуються з метою захисту національного товаровиробника.

Спеціальними тарифними засобами є ті, що застосовуються як виняток із загального правила в спеціально визначених законом або міжнародним договором випадках – вивізні мито, тарифні пільги, тарифні квоти, спеціальні митні режими.

4. Тарифне регулювання – це вид державного регулювання ЗЕД, що являє собою стійку систему взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів, носить економічний характер та забезпечує дотримання економічних інтересів України та вітчизняних суб'єктів господарювання з урахуванням міжнародних зобов'язань України за допомогою застосування загальних, особливих та спеціальних тарифних засобів;

5. Система тарифного регулювання ЗЕД є стійким сполученням, що складається з взаємопов'язаних елементів, які є незмінними, взаємозалежними та мають спільну мету. Елементами системи тарифного регулювання є мито, митний тариф України, митна вартість та країна походження товару. Така система базується на принципах законності, системності, рівності усіх суб'єктів господарювання ЗЕД, виключної компетенції суб'єктів державної влади та економічної доцільності;

6. Правову основу тарифного регулювання ЗЕД складають міжнародний рівень, до якого належать ГАТТ, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, DCFTA та CUFTA в частині положень щодо тарифного регулювання ЗЕД, та національний рівень, представлений Господарським та Митним кодексами України, Законами України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та «Про митний тариф України»;

7. Мито як елемент тарифного регулювання є обов'язковим безповоротним платежем, що сплачується до бюджету та використовуються для забезпечення потреб суспільства. Мито не є різновидом податку з огляду на такі ознаки, як зв'язок сплати зі здійсненням зовнішньоекономічної операції, нерегулярність сплати та спеціальний суб'єкт сплати мита; мито також не є різновидом митних зборів з огляду на інше функціональне призначення;

8. Особливі види мита є національним аналогом міжнародних засобів захисту торгівлі. Антидемпінгове, компенсаційне та спеціальне мито утворюють систему засобів захисту торгівлі, що застосовуються з метою захисту економічних інтересів держави та економічних інтересів національних товаровиробників у випадку недобросовісної конкуренції з боку інших держав та іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

9. Митний тариф є центральним поняттям системи тарифного регулювання, яке об'єднує інші елементи тарифного регулювання у стійку та взаємопов'язану систему тарифного регулювання та виконує фіскальну,

захисну, стимулюючу, регулятивну, політичну та відновлюючу функції. Ставка митного тарифу визначається в залежності від країни походження товару та митної вартості товару та отримує грошовий вираз у формі мита, що стягується з суб'єкта господарювання у сфері ЗЕД. Похідними від митного тарифу є тарифні преференції, що поділяються на тарифні пільги та тарифні квоти;

10. Митна вартість товарів – це вартість імпортованих або експортованих товарів, яка складається з фактурної вартості товарів та вартості додаткових послуг (страхування, транспортування, тощо), які разом є базою для нарахування митних платежів під час перевезення товарів через митний кордон України;

11. Національним законодавством передбачено такі правила визначення країни походження товару, як правило зміни у тарифній класифікації (за замовчуванням), правило адвалорної частки та правило особливого виробничого процесу (встановлюються стосовно конкретних товарів). Аргументовано доцільність запровадження правила істотної трансформації товарів як основного правила визначення країни походження;

12. Принцип (режим) найбільшого сприяння становить прийняту країнами-членами СОТ договірну умову, вперше закріплену у ГАТТ, яка спрямована на поширення будь-яких переваг або привілеїв, отриманих країною-членом СОТ від іншої країни-члена СОТ щодо будь-якого товару для усіх аналогічних товарів, що походять із території всіх інших членів СОТ;

13. Запровадження правового принципу (режиму) найбільшого сприяння дозволяє членам СОТ зменшувати зусилля, спрямовані на ведення переговорів або моніторинг дискримінаційного ставлення до товарів, що автоматично знижує витратність підтримки системи вільної торгівлі, та, в свою чергу, зменшує вартість визначення країни походження товару й підвищує світову економічну ефективність;

14. Засоби захисту торгівлі за характером впливу на ЗЕД, суб'єктивним складом ініціаторів розслідування та масштабами результатів застосування слід розділяти на дві групи: засоби захисту торгівлі загальної дії – спеціальні заходи (спеціальне мито та квотування) та засоби захисту торгівлі вибіркової дії (антидемпінгове та компенсаційне мито);

15. Застосування особливих видів мита як засобів захисту торгівлі повинне відбуватися з врахуванням правила меншого мита, яке спрямоване на відновлення порушеного принципу рівності усіх суб'єктів господарювання шляхом застосування такої ставки мита, яка є достатньою для запобігання шкоді, заподіяній національній промисловості, а суб'єкт господарювання, з якого стягується відповідне мито, не сплатить більшу суму мита, ніж та, яка була б сплачена за відсутності факту порушення встановлених торгівельних та митних правил.

Сформульовано також низку пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України в сфері тарифного регулювання ЗЕД.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Феделеш Е.М. Розмежування господарсько-правових та адміністративно-правових аспектів митно-тарифного регулювання // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право. 2015. Вип. 32. Т.2. С. 124-128.
2. Феделеш Е.М. Елементи системи тарифного регулювання: господарсько-правовий аспект // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право.2016. Вип. 37.Т. 2. С. 78-80.
3. Феделеш Е.М. Антидемпінгове мито як засіб тарифного регулювання // Підприємництво, господарство і право. 2016. № 3. С. 77-81.
4. Феделеш Э.М. Правовые вопросы адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза в сфере тарифного регулирования // *Legea si Viata*. 2017. № 4. С. 123-127.
5. Феделеш Е.М. Застосування тарифних методів з метою захисту національного товаровиробника // Право та державне управління. 2017. № 1. С. 52-59.
6. Феделеш Е.М. Принцип найбільшого сприяння в тарифному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право.2017. Вип. 44.Т. 1. С. 126-130.
7. Феделеш Е.М. Тарифне регулювання як господарсько-правова складова митно-тарифного регулювання: -
к (Київ, 22 травня 2015 р.) / Редкол.: д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін.: Київ: Прінт Сервіс, 2015. С. 291-292.
8. Феделеш Е.М. Мито як господарсько-правовий елемент тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності // *Inovácia právne veda v procese európskej integrácie*: тези Medzinárodná vedecko-praktická konferencia (Sládkovičovo, Slovenská republika, 10-11 березня 2017р). Sládkovičovo, 2017. С. 160-163.
9. Феделеш Е.М. Митний тариф: елемент системи чи системоутворююче явище тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності // Законність і правопорядок у сучасному суспільстві: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 10-11 березня 2017 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. С. 42-46.
10. Феделеш Е.М. Зміст поняття митної вартості як елементу тарифного регулювання // Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 10-11 березня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 77-81.
11. Феделеш Е.М. Угода про повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС та Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою: порівняльне дослідження положень щодо тарифного регулювання // Закарпатські правові читання: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 20-22 квітня 2017 р.) / Ужгородський

національний університет за заг. ред. В.І. Смоланки, О.Я. Рогача, Я.В. Лазура. Ужгород, 2017. Т.1. С. 335-340.

12. Феделеш Е.М. Особливі види мита: засоби захисту торгівлі чи інструменти тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: (Київ, 19 травня 2017 р.) / Редкол.: д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. Київ: Прінт-Сервіс, 2017. С. 430-431.

АНОТАЦІЯ

Феделеш Е. М. Тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: господарсько-правовий аспект – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2017.

Дисертація є самостійною завершеною науковою роботою, присвяченою комплексному дослідженню питань господарсько-правового аспекту тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. У дисертаційній роботі розкрито зміст поняття та систему тарифного регулювання як різновиду державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, визначено засоби тарифного регулювання та правову основу такого регулювання за національним та міжнародним законодавством. Особливу увагу акцентовано на визначенні елементів системи тарифного регулювання, які виступають засобами такого регулювання. Проаналізовано особливості мита, митного тарифу, митної вартості товару та країни походження товару та їх вплив на діяльність суб'єктів господарювання. Виявлено особливості функціонування та вплив принципу (режиму) найбільшого сприяння на тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Досліджено порядок застосування особливих видів мита як засобів захисту торгівлі з метою захисту національного товаровиробника та національних економічних інтересів України в цілому. Крім того, визначено конкретні аспекти тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, законодавче регулювання яких потребує змін у відповідності до міжнародних зобов'язань України.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, тарифні засоби, мито, митний тариф, митна вартість товару, країна походження товару, особливі види мита, антидемпінгове мито, компенсаційне мито, спеціальне мито, принцип (режим) найбільшого сприяння, захист національного товаровиробника, засоби захисту торгівлі.

АННОТАЦИЯ

Феделеш Э. М. Тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности в Украине: хозяйственно-правовой аспект. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 – хозяйственное право; арбитражный процесс. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины, Киев, 2017.

Диссертация является самостоятельной завершённой научной работой, посвящённой комплексному исследованию вопросов хозяйственно-правового аспекта тарифного регулирования внешнеэкономической деятельности. В диссертационной работе раскрыто содержание понятия и систему тарифного регулирования как разновидности государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине, определены средства тарифного регулирования и правовая основа такого регулирования по национальному и международному законодательству. Особое внимание акцентировано на определении элементов системы тарифного регулирования, которые являются средствами такого регулирования. Проанализированы особенности пошлины, таможенного тарифа, таможенной стоимости товара и страны происхождения товара и их влияние на деятельность субъектов хозяйствования. Выявлены особенности функционирования и влияния принципа (режима) наибольшего благоприятствования на тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности. Исследован порядок применения особых видов пошлин как средств защиты торговли с целью защиты национального товаропроизводителя и национальных экономических интересов Украины в целом. Кроме того, определены конкретные аспекты тарифного регулирования внешнеэкономической деятельности, законодательное регулирование которых должно быть изменено в соответствии с международными обязательствами Украины.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, тарифное регулирование внешнеэкономической деятельности, тарифные средства, пошлина, таможенный тариф, таможенная стоимость товара, страна происхождения товара, особые виды пошлины, антидемпинговые пошлины, компенсационные пошлины, специальные пошлины, принцип (режим) наибольшего благоприятствования, защита национального товаропроизводителя, средства защиты торговли.

ABSTRACT

E.M. Fedelesh. Tariff regulation of foreign economic activities in Ukraine: economic and legal aspects. – On the right of manuscript.

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.04 – Economic law; Economic and Procedure law. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2017.

The thesis is an independent completed academic work, dedicated to the complex research of the economic law aspects in foreign trade tariff regulation. The thesis defines the concept of tariff regulation and the system thereof being a form for state regulation of foreign trade in Ukraine, explores the substance of tariff measures and the legal framework for their application under the national and international law. The thesis adopts its own approach to determining the concepts of «foreign trade state regulation», «foreign trade tariff regulation» and «tariff methods of foreign trade state regulation». It also shows that customs and tariff regulation consists of two equal and interrelated parts – customs regulation and tariff regulation. It determines the principles and functions of tariff regulation and investigates the legal framework for foreign trade tariff regulation on the national and international level.

The author pays particular attention to identifying the elements of tariff regulation system. He shows that tariff regulation system comprises duties, the customs tariff, the customs value and the country of origin. The thesis defines each element of the system and investigates its economic law aspects, as well as its impact on economic operators. It draws upon the substance of duty, its correlation with the related concepts of «tax» and «customs charges», and the placement of special duties as safeguard trade measures; the substance and impact of the customs tariff as the central element in the tariff regulation system; the impact of customs value and customs valuation methods; the national and international rules of origin.

The thesis investigates the features of the most favored nation (MFN) principle and its effects on foreign trade tariff regulation. It pays attention to the essence of «like products» concept and its place in determining de-facto discrimination as a breach of the MFN principle. It identifies exceptions to the MFN principle – regional integration (GATT Article XXIV), Generalized system of preferences, non-application of multilateral trade agreements between particular member states (WTO Article XIII) and measures necessary to protect public morals, human, animal and plant life and health, etc. as the general exceptions to GATT disciplines.

The thesis explores the procedure for application of the special customs duties as safeguard measures in trade in order to protect domestic producers and the national economic interests of Ukraine. It proposes to divide trade protection measures into two groups: the general protection measures (special duties and quota system) and the selective protection measures (anti-dumping and countervailing duty). This differentiation is based on the criteria of the impact on economic activities, possible initiators of an investigation and the impact scale of the measures application.

The thesis also identifies selected aspects of foreign trade tariff regulation and respective changes to the legislation which should be implemented in accordance with the international obligations of Ukraine. These changes to the national legislation can be roughly divided into 2 groups: general provisions on the procedure, terms, and features of tariff liberalization and specific provisions for duties and the use of safeguard measures in trade.

Keywords: foreign trade, tariff regulation of foreign trade, tariff measures, duties, customs tariff, customs value of goods, country of origin, special duties, anti-dumping duty, countervailing duty, special duty, the most favored nation principle, protection of domestic producers, safeguard measures in trade.